

ELŐTERJESZTÉS

Az Ister-Granum Korlátolt Felelősségű Európai Területi Együtműködési Csoportosulás
2008. december 18-ai Szenátusi Ülésére
(Vármegyeháza, Esztergom Széchenyi tér 1.)

3. napirend: INTERREG 4a kiírásra benyújtott pályázatok bemutatása (előadó: Ocskay Gyula ügyvezető, Ister-Granum Kht.)

Tisztelt Szenátus!

A régiófejlesztési kht. a Közgyűlés novemberi döntése értelmében 6 pályázat benyújtására kapott megbízást. Ezek a következők:

1. Az önellátó eurorégió. A megújuló energiaforrásokra történő átállás elősegítése az Ister-Granum eurorégióban.

A Lisszaboni és a Göteborgi stratégia az Európai Unió versenyképességének megerősítését stabilan kötötte össze a környezetterhelés csökkentésének programjával. A fenntartható fejlődés érdekében 2020-ig közösségi szinten 20 %-kal kell mérsékelni a károsanyag-kibocsátást. Ezért az unió kiemelt szerepet szán a megújuló energiaforrásokra történő átállásnak. Az eurorégió adottságai e téren szinte páratlanok: a magas hőfokú termálvíz mellett nagy hozamú folyói, jelentős kiterjedésű (gyakran parlagon heverő) szántóföldjei vannak, és szinte az év minden napján mérhető erősségű szél fúj a régióban. Ezeknek az adottságoknak a feltérképezésére az Esztergomi Környezetkultúra Egyesület pályázati támogatást nyert el (INTERREG IIIA) a magyarországi oldalon. A szlovák oldalon ez a felmérés még hiányzik, jöllehet ez az alapja egy integrált energetikai stratégiának.

Ugyanakkor az önkormányzatoknak mindkét határ menti térségben problémát jelent az intézmények fenntartása, jöllehet, a megújuló energiaforrások segítségével üzemeltetési költségeik jelentős mértékben csökkenthetők volnának.

Ma még a két ország lakossága sem tekinthető ebből a szempontból tudatos fogyasztónak. A világválság sok olyan problémát felszínre hozott, amelyeket eddig igyekeztek szőnyeg alá söpörni. Várható, hogy az események hatására változni fog a nagypolitika viszonya az energiaszolgáltatás terén is. A projekt keretében törekszünk a lakosság szemléleti felkészítésére is.

Az elmúlt években a régióba főként összeszerelő üzemek települtek be, amelyek sok munkáskezet, de viszonylag kis tudást igénylő termelést indítottak be. Nyilvánvaló, hogy az iparfejlesztés ezen extenzív szakasza a vége felé közeledik a térségben, és félő, hogy évtizedes léptékben a gazdasági szerkezet módosítására lesz szükség. A tudásorientált, intenzív gazdaságfejlesztés terén a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos tevékenység a régió kitörési pontját is jelentheti.

2. Ister-Granum szinergiaprogram a foglalkoztatásért

Az Ister-Granum Eurorégió 2003 novemberében alakult, Esztergom és Párkány központtal. Az eurorégiót alkotó 102 település közül 85 hozta létre az Európai Unió második EGTC-jét. Az EGTC számos funkció ellátására alkalmas, többek között a munkaerő-piaci feltételek javítása érdekében is felléphet. Az integrált fejlesztésnek tehát az EGTC keretein belül megvannak a megfelelő feltételei.

Az eurorégió gazdasági fejlettségét tekintve igen heterogén. A magyarországi Duna menti sáv iparilag igen fejlett térség, a központi régióét megközelítő gazdasági mutatókkal. Ebben a térségben azonban 2008-ra az extenzív iparfejlesztés tartalékaik kimerültek: elfogyott a Duna túlsó partján, Párkány térségében korábban meglévő szabad munkaerő.

A Duna túlsó partján és az Ipoly völgyében éppen ellenkezőleg a munkahelyek hiánya jelenti a legnagyobb problémát. Igen nagy mértékű az ingázók aránya, a helyi fejlesztések potenciális alanyai (a fiatal munkavállalók) gyakorlatilag csak aludni járnak haza. Ráadásul az Esztergom–Dorog–Lábatlan ipari háromszögben megtelepült cégek alapvetően összeszerelési munkákra alkalmaznak gyakran többdiplomás szakembereket. A foglalkoztatási gondokat növeli a vállalkozói aktivitás feltűnően alacsony szintje: Párkány és Zseliz térségében 1000 lakosra mindössze 30 vállalkozás jut, szemben az esztergomi 82-vel. (E tekintetben az Ipoly völgyét szerkezetileg inkább sorolhatjuk a szlovákiai térségekkel egy sorba.) A vállalkozói aktivitás növelése egyben a foglalkoztatási gondok enyhítését is jelenti.

Megfigyelhető, hogy az utóbbi időben a szlovákiai munkaerő körében kialakult egy belföldi orientáció, ami elsősorban északi szomszédunknak a monetáris unióhoz történő csatlakozásával magyarázható. Várható, hogy 2009-től kezdve egyre többen választanak majd belföldi munkahelyet. Ez gyakran együtt jár a lakóhely megváltoztatásával is. Úgy tűnik, hogy a korábban látványos fejlődésen keresztül ment esztergom–dorogi ipari övezetnek a további sorsa ezen munkaerő-piaci anomáliákra történő reagálástól függ. Az Ister-Granum térség a közeljövőben elveszítheti népességmegtartó erejét, és a magyar főváros közvetlen közelében válságövezetté válhat, hiszen az ide települt nagyvállalatok számára a régió képtelen lesz biztosítani a megfelelő számú munkaerőt. A nagyvállalatok esetleges elköltözésével pedig az elmúlt időszakban megtelepült számos beszállító is más telephely után fog nézni. Az emberi erőforrásra alapozó átfogó stratégiára és annak megvalósítására van szükség, ha a régió továbbra is versenyképes kíván maradni.

A foglalkoztatási struktúrában megfigyelhető problémák mellett ki kell emelni az információáramlás és az eurorégió térségei közötti közlekedési infrastruktúra hiányosságait is. Mindez a munkaerő mobilitásának akadálya (földrajzi és szektorális értelemben egyaránt), s az eurorégió fejlődésének fenntarthatóságát, a regionális integráció kialakításának esélyét rontja.

A fentiek alapján szükségesnek látszik egy átfogó stratégia megalkotása, amelynek sarokpontjai: a munkaerő fejlesztése és a vállalkozói aktivitás növelése. Jelen projekt célja ezen célkitűzéseknek megfelelő infrastruktúra kialakítása: regionális foglalkoztatási stratégia megalkotása, a stratégia megvalósítását menedzselő foglalkoztatási fórum és EXPO-iroda létrehozása; a munkaerő fejlesztését, áramlását, valamint a vállalkozói aktivitást segítő tanácsadói irodahálózat kialakítása, a kapcsolódó informatikai háttér fejlesztése, a munkaerő mozgását segítő szakvásárok megrendezése.

3. Kerékpáros-paradicsom. Kerékpárúthálózat-fejlesztés Európa szívében

Az Ister-Granum EGTC területén két nemzetközi kerékpárútvonal metszi egymást: a Duna mentén futó EuroVelo 6-os számú kerékpáros folyosó és a Budapestet Krakkón keresztül a Baltikummal összekötő, zöldutas vonal, a Borostyánkőút. Ez az adottság a 1,5 milliós Budapest közvetlen szomszédságában elhelyezkedő régiót páratlan adottságokkal ruházta fel, amelyek ma még kihasználatlanok.

Az EGTC Duna menti sávjában komoly kerékpárosturista-forgalom bonyolódik, évről évre növekvő volumenben. A kerékpárút azonban csak néhány szakaszon épült ki, a legtöbb helyen a rendkívül forgalmas főutak szolgálnak a kerékpárosok útvonalaként is. Hiányzik a korszerű kiszolgáló infrastruktúra is. Probléma az is, hogy jöllehet az EGTC területe kiválóan alkalmas a hobbikerékpározásra, ezek az adottságok a turisták előtt nem ismertek (a pilisi útvonalakat leszámítva). Maga a kerékpáros turizmus lehetne az EGTC idegenforgalmának egyik húzóágazata, amely ráadásul a hosszabb itt-tartózkodást is lehetővé tenné. Ehhez ma hiányzik a megfelelő infrastruktúra és a marketing is.

Megfigyelhető tendencia, hogy a Nyugat-Európából érkező turisták mellett egyre többen választják kirándulásaikhoz, nyaralásukhoz közlekedési eszközként a kerékpárt a közép-európai országokban is. Ebben a térségben azonban a biztonságos kerékpározáshoz szükséges útvonalak szinte teljesen hiányoznak, az érintett országok több évtizedes lemaradásuk felszámolásával vannak elfoglalva – az autópályák terén. Pénz és energia ritkán jut a kétkerekűek útvonalaira. Éppen ezért minden fejlesztés, amely ezen a területen megvalósul, különös súlyt ad az adott térségnek turisztikailag.

Az Ister-Granum EGTC területén két ütemben épült ki a Pilis hegységben a hobbi kerékpárúthálózat. A hálózat kialakítása során jó szakmai kapcsolat alakult ki a kerékpáros szervezetek és az EGTC intézményei között. Az együttműködő felek már a projekt befejezésekor (2004-ben) a hálózat határon átnyúló továbbfejlesztéséről gondolkoztak.

2007-ben a régióban több szakaszon is elkezdődtek az EuroVelo 6-os folyosó építkezési munkálatai, számos szakaszon folyamatban van a tervezés.

Ugyancsak a régió területén indult el két zöld utas kezdeményezés: a Duna-Ipoly Zöldút és a Pilis Föld Szíve Zöldút, amelyek szorosán együttműködnek a Budapest–Krakkó közötti nemzetközi zöldút többi szereplőjével.

A Borostyánkőút egy nemzetközi vidékfejlesztési hálózat és egyben kerékpáros és gyalogos turisztikai termék. Középpontjában a természeti és az épített örökség védelme, az alulról szerveződő közösségalapú programok, valamint a helyi gazdaság revitalizációja áll. Az említett útvonalon ma is zajlik szervezett kerékpárosturista-forgalom, amely azonban közel sem éri el azt a társadalmi és gazdasági hasznosulási fokot, amelyet potenciálisan tudna. A zöldút arculati elemei hiányoznak, a kapcsolódó szolgáltatások rendszere esetleges, semmiképpen nem egy intézményesült programról van szó.

Az EuroVelo Duna menti magyarországi szakaszán az elmúlt hónapokban kihelyezték az útvonaljelző táblákat. Ugyanakkor nem csak a jobb parton hiányzik több szakaszon az önálló kerékpárút: a szlovák oldalon egyáltalán nem is épült még ki. A kerékpáros turizmust kiszolgáló háttér infrastruktúra kezdetleges, szervezetlen, valójában nem méltó a kontinent kelet–nyugati irányban átszelő „kerékpáros sztrádához”.

A fentiek alapján az EGTC egészét, valamint a Borostyánkőút Budapest–Selmecebánya közötti szakaszát érintő integrált fejlesztési program turizmus- és gazdaságfejlesztési hatásai igen kedvezőek lennének.

4. A hiányzó kapcsolat. Átfogó térségfejlesztési tanulmány az V/C helsinki folyosó regionális vonatkozásairól

A rendszerváltást követően a közép-európai államok elsősorban kelet–nyugati közlekedési kapcsolataikat erősítették, hiszen a korábban a vasfüggöny által kettéosztott kontinensen ez volt a felzárkózás egyetlen esélye. Az ún. horizontális folyosók kiépülésével párhuzamosan azonban felmerült az igénye az észak–déli, ún. vertikális folyosók kialakításának is, mivel azok a térségek, amelyek egyszerre rendelkeznek horizontális és vertikális kapcsolatokkal, jelentősen erősíthetik versenyképességüket az új, policentrikus gazdasági térben. Közép-Európa kedvező földrajzi helyzetének kihasználása szempontjából ezért központi jelentőségűek a helsinki folyosók.

Magyarországon 1999-ben merült fel annak az észak–déli tengely kialakításának szükségessége, amely az Adriai-tengertől Budapestig vezető V/c és a Balti-tengert Béccsel összekötő VI-os helsinki folyosókat kapcsolhatja össze. A Budapest–Zsolna hiányzó kapcsolat magyarországi szakasza azóta részévé vált az Országos területrendezési tervnek, és megjelent Esztergom és Párkány rendezési tervében is, gyorsforgalmi útként. Az új esztergom–párkányi teherhíd látványterve és megvalósíthatósági tanulmánya INTERREG-támogatással, Esztergom és az akkori UKIG együttműködésével szintén elkészült. Eközben az új útvonal megjelent a szlovákiai hálózatfejlesztési tervekben is, mint az R3-as gyorsforgalmi út alternatív változata. A meglévő alternatívák egymáshoz való viszonyának tisztázása nem pusztán közlekedési kérdés: átfogó területfejlesztési hatásai és kapcsolatai miatt, ennél szélesebb körű vizsgálatot igényel. Ennek a vizsgálatnak a módszertana azonban ma még számos hiányosságot mutat fel: az egyes nemzeti szintű tervezési dokumentumok nem számolnak az országhatár túlsó oldalán folyamatban lévő fejlesztésekkel, ezek feldolgozásához nincs is meg a megfelelő adatállomány, illetve az adatokat értelmezni képes „szoftver”. További hiányosság a térségfejlesztés és a közlekedési hálózatfejlesztés közötti inkompatibilitás, fáziskülönbség, ami gyakran vezet konfliktusokhoz az adott térség különböző finalitástervei között.

Amikor tehát egy új észak–déli közlekedési folyosónak Esztergom és Párkány térségére gyakorolt jövőbeni hatását kívánjuk vizsgálni, nem egyszerűen egy gyorsforgalmi út nyomvonalának meghatározását tervezzük, hanem egy újfajta, akár az egész Európai Unióban is sikerrel alkalmazható, határon átnyúló tájgazdálkodási-térfejlesztési módszertan kidolgozására is vállalkozunk. Ez az új módszertan a különböző országokban használt fejlesztési dokumentumok egymásra vetítésével, a térségfejlesztés különböző szegmensei (tájhasználat, hálózatfejlesztés, logisztika, turizmus, társadalmisítás stb.) közötti integrációval megoldást kíván nyújtani a ma meglévő anomáliák által felvetett kérdésekre.

Ahhoz, hogy az V/c-folyosó északi meghosszabbításáról átgondolt, megalapozott döntés születhessen, szükségesnek látszik a folyosó határátvezetési térségének integrált vizsgálata, és egy átfogó stratégia megalkotása, amely világossá teheti az új út térségi szerepét, valamint a másik két alternatívával kapcsolatos viszonyát. A vizsgálat egyben rávilágíthat ezeknek az alternatíváknak az egymást kiegészítő jellegére is, ami az egyes nyomvonalak közötti rivalizálást egy magasabb szintű közös célrendszerben képes harmonizálni.

Az új gyorsforgalmi út megépítését hivatott elősegíteni a nyomvonalvizsgálat, amely szintén szükséges a projekt sikeres befejezéséhez.

5. Ister-Granum regionális TDMSZ

Az Ister-Granum Eurorégió 2003 novemberében alakult, Esztergom és Párkány központtal. Az eurorégiót alkotó 102 település közül 85 hozta létre az Európai Unió második EGTC-jét. Az EGTC intézményfenntartó csoportosulásként számos funkció ellátására alkalmas, többek között a turisztikai szolgáltatások integrált térségi rendszerének kialakítását is menedzselheti.

Az Ister-Granum EGTC területén a turistaforgalom ma jórészt az eurorégió központi területeire korlátozódik, azon belül is néhány konkrét településre, melyek többsége azonban csak rövid időre tudja vendégül látni, illetve lekötni az ide érkező turistákat. E tekintetben az eurorégió dunakanyari, jobbparti települései sem jelentenek kivételt. Párkány, ahol a termálfürdőben a szezon során tízezrek fordulnak meg, önmagában nem tudja teljes értékűen kiszolgálni vendégeit. Az eurorégió félmilliónál valamivel több vendégéjszakájának mintegy 40 %-át produkálja a szlovákiai település. Az esztergomi és visegrádi szállodaberuházások ezen az arányon várhatóan változtatni fognak, de a két egykori királyváros önmagában szintén nem nyújt hosszabb tartózkodást lehetővé tévő kínálatot vendégeinek.

A régió jelentős része ma elmaradott, rurális térségnek számít, ahol a jövedelemszerzés forrásai korlátozottak. Itt az ipartelepítésnek minimálisak az esélyei, és a táji adottságok miatt legtöbbször nem is volna szerencsés ipart fejleszteni. Az együttműködésben résztvevő települések kitérés pontja az idegenforgalom integrált fejlesztése.

Jelentős akadálya e fejlesztéseknek, hogy a régió ma nem önálló desztináció, nem rendelkezik önálló turisztikai termékekkel, közös arculattal, a desztinációt megjelenítő információs felülettel, turisztikai fejlesztési és értékesítési menedzsmenttel. A regionális TDMSZ létrehozását egyéb strukturális feltételek is indokolják.

1. A térség nagy részét meghatározó, Budapest központú, átmenő turisztikai forgalom jelenlegi szerkezete csak akkor módosítható, ha az Ister-Granum eurorégió önálló desztinációként tudja megfogalmazni és értékesíteni önmagát: ha nem Budapesten alszanak a vendégek, hanem a térségben, és innen látogatják meg a fővárost.
2. Ahhoz, hogy önálló desztinációvá válhasson egy térség,
  - megfelelő mennyiségű és minőségű, valamint széles választási lehetőséget kínáló szálláskapacitással kell rendelkeznie;
  - önállóan értékesíthető, színes, megfelelő infrastruktúrával ellátott turisztikai termékkínálattal kell bírnia;
  - hatékony, a térséget közösen megjelenítő marketingtevékenységet kell folytatnia, önálló arculattal, attraktív megjelenéssel, offenzív kampánnyal.
3. A magyar és a szlovák új turisztikai intézményrendszer a helyi és térségi turisztikai desztinációs menedzsmentszervezetekre fog épülni. Az a térség, amelyik időben lép, és olyan professzionális menedzsmentszervezetet képes létrehozni, amely megfelelő attrakciókkal és szolgáltatási színvonallal rendelkező termékeket fejleszt és értékesít, behozhatatlan versenyelőnyre tehet szert a következő 5–6 évben. Aki nem lép, lemarad. 2013 után a források jóval nehezebben lesznek megszerezhetőek, hiszen Szlovákia és Magyarország régiói is a *versenyképesség* prioritás alá fognak már esni. Kikerülve a konvergencia minősítés alól, annak előnyeit is elveszítjük.
4. Az Ister-Granum Eurorégió szinte páratlan adottságokkal rendelkezik, hiszen mind történelmi-kulturális, mind természeti öröksége rendkívül gazdag és színes, az összes turisztikai ágazat termékei már most is fellelhetőek, csak egyelőre nem integráltan érhetőek el, és nem rendelkeznek megfelelő infrastruktúrával. Hiányoznak továbbá a nemzetközi színvonalú attrakciók. Ezekhez csak a potenciál van meg.

5. A közös TDMSZ létrehozása tehát egyrészt **indokolt**, a kialakuló új versenyfeltételek miatt; másrészt **lehetséges**, mivel az eurorégió kellően nagy kiterjedésű ahhoz, hogy a turisztikai termékek széles palettáját legyen képes nyújtani, ezáltal az itt eltöltött időt növelni.
6. 2006. július 5-én az Európai Parlament és a Miniszterek Tanácsa elfogadta az 1082/2006/EK-rendeletet az európai területi együttműködési csoportosulásokról (European Grouping of Territorial Cooperation: EGTC). Az új közösségi jogi anyag mind Szlovákiában, mind Magyarországon elfogadásra került. 2008. május 6-án Esztergomban megalakult Közép-Európa első, az Európai Unió második EGTC-je. Az EGTC az eurorégiókhöz képest magasabb szintű intézményesülést jelent. A magyar és szlovák önkormányzatok által létrehozott önálló jogi személy, az Ister-Granum EGTC önállóan járhat el mindkét országban, intézményeket és vállalkozásokat hozhat létre és működtethet. Ez az új jogi intézmény lehetővé teszi, hogy az EGTC-t alkotó 85 önkormányzat közös turisztikai desztinációs menedzsmentszervezetet hozzon létre és tartson fenn.
7. Az Esztergom-budapesti Főegyházmegye kiemelt projektként újítja fel az esztergomi Bazilika alatti pincerendszert. A közel 1 milliárdos fejlesztés részeként kialakításra kerül egy 600 m²-es turisztikai fogadótér, ahol a pályázat részeként helyet kap az eurorégió turisztikai ügynöksége is.

A fentiek egyértelműen alátámasztják egy regionális turisztikai desztinációs menedzsmentszervezet létrehozásának és az ehhez kapcsolódó fejlesztések megvalósításának megalapozottságát.

6. Közös múlt, közös jövő. Magyar-szlovák oktatási projekt

Az Ister-Granum Eurorégió etnikailag egy igen színes térség. A régióban közel egy tucatnyi nemzetiség él, ezek között is kiemelkedő lélekszámú kisebbséget képviselnek a szlovákiai magyarok és a magyarországi szlovákok.

A két nép ezeréves együttélésének számos pozitív, a kulturális és gasztronómiai hagyományokban, a nyelvben, a közös történelmi emlékezetben megőrzött hozadéka van, amelyeknek egymás megértését kellene szorgosítaniuk.

Az elmúlt években mégis egy fokozatos elhidegülés figyelhető meg a két nép között, amelyek immár az eurorégiót is érintik. Ezek a kedvezőtlen folyamatok a téves, elferdített, propagandisztikus információkból eredeztethetőek: egymás mellett élve sem ismerjük egymást.

A feszültségek megelőzésének a módja éppen ezért a minél több pozitív információ átadása a szomszéd nemzetiségről. Ennek fontos eleme, hogy ez minél fiatalabb korban történjen, amikor az előítéletek még nem alakultak ki, vagy igen gyengék, és amikor azok az egész életre szóló élmények születnek meg, amelyek később az ilyen előítéletek kialakulásához vagy ki nem alakulásához vezetnek. A 14 éves aluli korosztály kiválóan alkalmas arra, hogy megfelelő nevelési programok segítségével képessé váljon a másik nép hagyományainak, kultúrájának, mentalitásának, ideáinak befogadására. Ugyancsak ez az a korosztály, amely „könnyen fertőzhető meg” pozitív élmények segítségével a népek közötti közelebbi viszony, a magyar-szlovák megbékélés ügyével.

A felnövekvő új generációk segíthetnek a ma meglévő kölcsönös gyanakvás fokozatos megszüntetésében. Úgy, ahogy ez a németek és franciák, vagy éppen a skandináv államok többségi és kisebbségi nemzetei között történt.

Az előterjesztések kiküldésének időpontjában még nem látható, hogy a fenti 6 pályázat közül végül mennyi került benyújtásra. Erről a szenátusi ülésen tudunk majd beszámolni.

Esztergom, 2008. december 05.

Ocskay Gyula
ügyvezető, Ister-Granum Kht.

.../2008. (12. 18.) számú Szenátusi Határozat (javaslat)

A Szenátus elfogadja az Ister-Granum EGTC által az INTERREG 4a pályázati kiírásra benyújtott pályázatok ismertetéséről szóló előterjesztést.